

Тяпкін Костянтин Федорович

Костянтин Федорович Тяпкін - талановитий вчений і активний діяч в галузі прикладної геофізики, доктор геолого-мінералогічних наук (1965), професор (1966), член-кореспондент НАН України (1990), член редколегії "Геофизического журнала", член секції "Геологія, географія і геофізики" Комітету з Державних премій України, Заслужений діяч науки і техніки (2002), лауреат Державної премії України в галузі науки і техніки (1972, 1996) та премії ім. С.І. Субботіна (2000).

Костянтин Федорович народився 3 березня 1927 р. у с. Шостаковка Сорочинського району Оренбурзької області.

У 1948 р. закінчив Дніпропетровський гірничий інститут, де отримав кваліфікацію гірничого інженера-геофізика і був залишений в аспірантурі на кафедрі геофізичних методів розвідки. Його наставником був професор А.А. Юньков. Після успішного захисту кандидатської дисертації (1951) йому присвоєно науковий ступінь кандидата технічних наук. У 1965 р. К.Ф. Тяпкін захистив докторську дисертацію на тему "Изучение глубинного строения Среднего Приднепровья Украинского щита методами гравиразведки и магниторазведки". З 1951 р. і донині Костянтин Федорович працює на кафедрі геофізичних методів розвідки Національного гірничого університету, пройшовши службові сходинки від асистента до професора. У 1974-2000 роках він обіймав посаду завідувача кафедри.

У 60-х роках К.Ф. Тяпкін брав активну участь у визначенні нижньої межі структури Криворізького залізородного басейну, шарнір якої на півдні виходить на поверхню, а у північному напрямку занурюється на значну глибину. Вчений розробив модель визначення параметрів окремих блоків з гравітаційних і магнітних аномалій. Завдяки застосуванню нової методики визначення аномальних полів йому вдалося встановити нижню межу північного блоку Криворізької структури на глибині 8 км.

Групою співробітників Українського науково-дослідного гідрометеорологічного інституту НАН України під керівництвом К.Ф. Тяпкіна у 1965 р. складена тектонічна карта Українського щита М 1:500000, на якій вперше за геолого-геофізичними даними була показана науково обґрунтована система докембрійських регіональних розломів. Серед найважливіших праць К.Ф. Тяпкіна особливої уваги заслуговують такі: "Интерпретация

гравитационных аномалий, обусловленных конечными по простиранию геологическими объектами” (1961-1962), “Графические методы интерпретации гравитационных аномалий” (1968), “Структурные особенности земной коры Украинского щита и связь с ними оруденений” (1970), “Изучение тектоники докембрия геолого-геофизическими методами” (1972), “Интерпретация магнитных аномалий, обусловленных пластообразными телами и контактами” (1973), “Изучение зон разломов и глубинного строения правобережной части Среднего Приднепровья с целью создания тектонической и прогнозной карт” (1978), «Комплексирование геофизических методов» (2008), «Новая ротационная гипотеза структурообразования и ее геолого-математическое обоснование» (2009).

За участь у розробці і впровадженні методики геологічного картування, розвідуванні і вивченні глибинної будови Української залізорудної провінції геофізичними методами К.Ф. Тяпкін разом з іншими вченими одержав Державну премію України в галузі науки і техніки.

Одним з найважливіших наукових досягнень Костянтина Федоровича є розроблена ним нова ротатійна концепція структуроутворення в тектоносфері. В основу цієї гіпотези закладені уявлення про те, що джерелом сил тектогенезу є напруги, які виникають у верхніх оболонках Землі в результаті зміни положення її осі обертання.

К.Ф. Тяпкін обґрунтував низку важливих положень щодо будови та еволюції земної кори і тектоносфери, закономірності багатоактного блокування земної кори, взаємозв'язок розломної і плікативної тектоніки, стадії формування складчастих областей – геосинкліналей, геосинклінальних прогинів, авлакогенів, рифтів і глибоководних жолобів, запропонував оригінальну концепцію утворення морів і океанів. У 1996 р. К.Ф. Тяпкін і О.Б. Гітов стали лауреатами Державної премії України в галузі науки і техніки за працю “Закономірності деформації верхньої частини тектоносфери Землі, що встановлені теоретичними і експериментальними методами”.

Професор К.Ф. Тяпкін – досвідчений педагог. На основі багаторічного читання курсу “фізика Землі” він створив і опублікував (1998) українською і російською мовами підручник з цього курсу для студентів вищих навчальних закладів. Цей підручник перевиданий також англійською і китайською мовами. Крім того, у 2000 р. вийшов його підручник “Основи геофізики: підручник для студентів геологічних вузів”. К.Ф. Тяпкін бере активну участь у підготовці кадрів вищої кваліфікації. Під його безпосереднім керівництвом 20 аспірантів підготували і успішно захистили кандидатські дисертації.

Костянтин Федорович багато разів виїздив за кордон з циклом лекцій, присвячених новітнім методам досліджень з геофізики, геологічної зйомки, пошуків корисних копалин. Він брав участь у роботі 35 міжнародних форумів, симпозіумів, конгресів, конференцій, гідно представляючи передову геологічну науку в Україні.